

Успим Кармелюк

На початку 19 ст. значно погіршилося становище селян. Посилювалося закріпачення селян, вони втратили свої права, і перетворились фактично на власність дідича (пана). Це все викликало спротив селян, тому у першій половині 19 ст. дуже поширеними були заколоти, а також організовані повстання, які могли тривати кілька десятків років. Однією з легендарних постатей такої боротьби був Устим Кармелюк.

Устим Кармелюк народився 27 лютого 1787 року в с. Головчинці (тепер Кармалюкове) на Поділлі. Народився він у сім'ї кріпака, отож і сам був кріпаком. За якусь провину його було віддано у солдати. Це була досить поширена і одна з найтяжчих форм покарання. Служба в армії тривала 25 років у важких умовах і мало хто міг витримати такий довгий час. Проте Кармелюк втік з уланського полку, а на початку 1813 року він повернувся до рідних місць. Згодом ним було організовано повстанський загін, який нападав на панські садиби і маєтки. Загалом було здійснено близько 1000 нападів.

Зібрав собі славних хлопців, –
Що ж кому до того?
Засідаєм при дорозі
Ждать подорожнього.

Чи хто їде, чи хто йде,
Треба їх спитати,
Як не має він грошей –
Треба йому дати!

"За Сибіром сонце сходить" (народна пісня)

Прославився Кармелюк і тим, що був невловимим. Впродовж 1814-1830 його кілька разів арештовували, раз навіть засудили до смертної кари, але він завжди виривався з неволі. Його три рази засилали в Сибір на каторгу, проте він втікав звідти, повертався на Поділля і з своїм загоном продовжував боротьбу. Та одного дня фортуна зрадила легендарного ватажка. В ніч з 9 на 10 жовтня 1835 року Кармелюк потрапив у засідку, де був вбитий, а його спільники пізніше були притягнені до суду. У народній творчості Устим Кармелюк оспіваний як месник за кривди народу, як легендарний ватажок.

Зовуть мене робійником,
Кажуть – розбиваю.
Ще ж нікого я не вбив
Бо й сам душу маю.
З багатого хоч я й візьму –
Убогому даю.
Отак, гроші поділивши,
Я гріхів не маю.

Судять мене вдень і вночі,
Повсяку годину,
Ніде мені подітися,
Я од журби гину.

"За Сибіром сонце сходить" (народна пісня)